

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om permanent och temporär ändring av lagen om utkomststöd

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om utkomststöd ändras så, att man fortsätter det försök i vilket en del av förvärvsinkomsterna lämnas obeaktade när stöd beviljas. Det föreslås att 20 procent av de förvärvsinkomster som en person eller familj som söker utkomststöd har skall lämnas obeaktade när utkomststöd beviljas, dock högst 100 euro per månad.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2005 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 april 2005. Avsikten är att den bestämmelse som begränsar i vilken mån man skall beakta de förvärvsinkomster som en person eller familj som söker utkomststöd har skall tillämpas temporärt till slutet av 2006.

MOTIVERING

1. Nuläge

Enligt lagen om utkomststöd (1412/1997) är syftet med utkomststödet att trygga en persons och en familjs utkomst och främja möjligheterna att klara sig på egen hand.

Utkomststödet belopp är skillnaden mellan de utgifter och de disponibla inkomster och tillgångar som fastställs enligt lagen. Beviljandet av utkomststödet baserar sig i praktiken i allmänhet på en beräkning av utkomststödet. Vid beräkningen utreds den sökandes utgifter som berättigar till utkomststöd samt de disponibla inkomsterna och tillgångarna. Om de utgifter som berättigar till stöd är större än de disponibla inkomsterna och tillgångarna betalas skillnaden som utkomststöd.

Om de inkomster som skall beaktas i utkomststödet föreskrivs i lagens 11 §. Enligt paragrafens 1 mom. beaktas som inkomster ifrågavarande persons och familjemedlemmars disponibla inkomster. I paragrafens 2

mom. föreskrivs det om s.k. privilegierade inkomster, dvs. om inkomster som inte beaktas när stödet beviljas. Sådana är bl.a. understöd och förvärvsinkomster som skall anses ringa, inkomster till den del dessa motsvarar utgifter för arbetsresor och övriga av arbetet förorsakade utgifter samt vissa socialskyddsförmåner som till karaktären är kostnadsersättning (exempelvis moderskapsunderstöd, vårdbidrag till pensionstagare, handikappbidrag och vårdbidrag för barn) samt regelbundna inkomster för ett barn under 18 år, till den del dessa inkomster är större än de utgifter som berättigar till utkomststöd för hans del. Enligt paragrafens 2 mom. 3 punkt räknas som privilegierad inkomst och lämnas obeaktad även enligt kommunens prövning fastställd andel av förvärvs- eller företagarincomester, vilka kan anses främja understödstagarens möjligheter att klara sig på egen hand. Denna punkt har genom en lag den 21 december (1410/2001) temporärt ändrats så, att minst 20 procent av förvärvsin-

komsterna, dock högst 100 euro per månad, lämnas obeaktade. Den temporära ändringen gäller från den 1 april 2002 till den 31 mars 2005.

Innan den temporära ändringen trädde i kraft beaktades understödstagarens förvärvsinkomster i allmänhet till deras fulla belopp. Således, om en understödstagare under en stödmånad fick t.ex. 200 euro i förvärvsinkomst, fick han eller hon i stället 200 euro mindre i utkomststöd. Då förvärvsinkomsterna beaktas till sitt fulla belopp när stödet beviljas, kan man anta att lejonparten av de mottagare av utkomststöd som står utanför arbetslivet inte lockas skaffa inkomster som till beloppet är ringa, t.ex. inkomster av deltidskaraktär eller tillfällig karaktär, eftersom detta inte alls ökar beloppet av de disponibla inkomsterna.

År 2002 betalades utkomststöd sammanlagt till nästan 262 600 hushåll, i vilka det fanns sammanlagt 430 000 personer (8,3 procent av befolkningen). Antalet understödstagare har minskat från 1999 till 2002 med sammanlagt drygt 29 000 hushåll (10 %). Brutto-utgifterna för utkomststödet för kommunerna var 2002 sammanlagt 481,5 miljoner euro och nettoutgifterna efter återkrav 440 miljoner euro. Statsandelen för dessa utgifter är kalkylerad, och enligt statsandelsprocenten 31,82 % för 2004 är beloppet av den ca 140 miljoner euro.

År 2002 betalades utkomststöd till hushållen i medeltal 5,7 månader. Storleken av det genomsnittliga utkomststödet per hushåll var 315 euro per månad. Av hushållen fick 107 800 (41 %) stöd under en kort tid, högst tre månader. Antalet långtidskunder, dvs. sådana som fick stöd under 10—12 månader under året, var 67 500 hushåll (25,7 %).

Av understödstagarna var 107 500 (40,9 %) män som bor ensamma, 69 800 (26,6 %) kvinnor som bor ensamma, dvs. sammanlagt 177 300 (67,5 %) sådana som bor ensamma, 22 400 (8,5 %) barnlösa par, 33 800 (12,9 %) ensamförsörjarfamiljer och 29 100 (11,1 %) övriga barnfamiljer. Av ensamförsörjarfamiljerna var 91 procent sådana, i vilka försörjaren var kvinna.

För ca 26 500 av de hushåll (10 %) som var mottagare av utkomststöd var den huvudsakliga inkomstkällan förvärvsinkomster. För

131 500 hushåll (50 %) var den huvudsakliga inkomstkällan utkomstskyddet för arbetslösa och 32 000 (12 %) hade inga andra inkomster överhuvudtaget. För de övriga hushållen som var mottagare av utkomststöd (sammanlagt 81 400 hushåll) var den huvudsakliga inkomstkällan pensionsinkomster, studiestöd, sjukdagpenning eller någon motsvarande inkomstkälla.

2. Föreslagna ändringar

I propositionen föreslås att det försök som gäller hela landet och om vilket bestämts att det skall pågå i tre år skall fortsätta, och att det skall utredas hur beloppet av det stöd som understödstagarna får och deras sysselsättning påverkas av att en del av de förvärvsinkomster som understödstagarna får lämnas obeaktade när stöd beviljas. Det föreslås att försöket skall fortsätta enligt samma principer som det temporära treåriga försöket. Det föreslås att i det temporära försöket 20 procent av förvärvsinkomsterna för hushåll som söker stöd skall utgöra s.k. privilegierad inkomst, dvs. den skall inte beaktas när stödet beviljas. Exempelvis i fråga om en person eller familj med förvärvsinkomster på 200 euro beaktas således 160 euro när stödet beviljas och 40 euro lämnas till understödstagarens förfogande som privilegierad inkomst. Härvid är hans disponibla inkomster 40 euro större än de skulle vara ifall den föreslagna ändringen inte gjordes. Det maximala beloppet av den privilegierade inkomsten föreslås vara 100 euro per månad och hushåll. Det maximala beloppet uppnås därmed med nettomånadsinkomster på 500 euro, dvs. med bruttoinkomster på ca 640 euro.

I propositionen föreslås att 11 § 2 mom. i lagen om utkomststöd ändras så, att i lagrummets 4 punkt tas in en bestämmelse om beaktande av privilegierad inkomst som har samma sakinhåll som motsvarande bestämmelse i lagen 1410/2001. Det föreslås att bestämmelsen tillämpas temporärt till den 31 december 2006. Avsikten är att under försökets gång göra en uppföljningsundersökning av verkningarna av försöket. I undersökningen skall verkningarna av revideringen utredas beträffande olika typer av hushåll som är un-

derstödstagare. Avsikten är att i synnerhet följa med hur revideringen påverkar förvärvsinkomsterna för män och kvinnor i olika typer av familjer. På grundval av resultaten av uppföljningsundersökningen beslutar man om ett eventuellt permanent ibruktagande av den föreslagna ändringen.

Enligt den gällande 11 § 2 mom. 1 punkten beaktas inte som inkomster understöd och förvärvsinkomster som skall anses ringa. Eftersom ett minderårigt barn inte är underhållsskyldigt gentemot sina föräldrar beskrivs i 5 punkten i det gällande 2 mom. att regelbundna inkomster för ett barn under 18 år inte beaktas till den del dessa inkomster är större än hans andel av utkomststödet. Den allmänna bestämmelsen i 1 mom. om att ringa inkomster inte skall beaktas gäller trots detta även barn. I praktiken har dock bestämmelsen inte alltid iakttagits, utan ett barns inkomster, även då dessa skall anses ringa, har beaktats då beslutet om utkomststödet fattats. I det föreslagna 11 § 2 mom. avses den bestämmelse som motsvarar momentets gällande 5 punkt bli flyttad så, att den blir en ny 2 punkt, varvid dess samband med den allmänna bestämmelsen i 1 punkten tydligare framgår.

I propositionen föreslås att till lagens 15 § fogas ett nytt 3 mom. gällande periodisering av utkomststödet, som har samma innehåll som motsvarande bestämmelse i lag 1410/2001. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan en sådan förvärvsinkomst som inte var känd när beslutet om utkomststöd fattades beaktas i efterhand. En motsvarande bestämmelse fogades till lagen år 2001 då det bestämdes om det temporära försöket, men bestämmelsens giltighetstid går ut i slutet av mars 2005. Enligt motiveringen till regeringens proposition med förslag till lag om temporär ändring av lagen om utkomststöd (155/2001) är inte alla förvärvsinkomster som betalas under den tidpunkt som beslutet gäller alltid kända när stöd söks eller när det beslutas om att det beviljas. Dessa inkomster kan till sin karaktär också vara av engångskaraktär. Att beakta en förvärvsinkomst många månader efter betalningstidpunkten kan inte anses vara skäligt. Däremot kan det inte heller anses vara skäligt att beloppet av utkomststödet kan vara beroende av den tid-

punkt då beslutet fattas eller förvärvsinkomsten betalas.

Oberoende av huruvida den temporära bestämmelsen om privilegierad inkomst i den föreslagna 11 § 2 mom. 4 punkten görs permanent efter försöksperioden är den föreslagna ändringen enligt 15 § 3 mom. motiverad. Enligt förslaget kan en förvärvsinkomst beaktas i efterhand, om utkomststöd söks under de två första kalendermånaderna som följer på beslutet och det inte kan anses oskäligt att beakta inkomsten. Syftet med den föreslagna ändringen är inte att påverka hur sådana stora inkomster av engångskaraktär beaktas som man enligt rättspraxis har ansett att kan periodiseras över flera månader. Sådana inkomster av engångskaraktär är t.ex. arv, inkomster som erhållits genom försäljning av egendom, tipsvinster och andra inkomster som kan jämföras med dessa.

Samtidigt föreslås i propositionen att 17 § 1 mom. i lagen om utkomststöd, vilken gäller skyldighet att lämna uppgifter och anmälningsskyldighet, ses över. I det gällande 17 § 1 mom. sägs att på lämnanget av uppgifter tillämpas bestämmelserna i 40 § 2—4 mom. i socialvårdslagen. De bestämmelser i socialvårdslagen som gäller lämnanget av uppgifter har upphävts genom en lag den 9 september 2000 (813/2000). Motsvarande bestämmelser finns numera i 11—13 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), och det föreslås att i bestämmelsen hänvisas till dessa lagrum. Dessutom moderniseras terminologin genom att ordet förmyndare ersätts med intressebevakare.

3. Propositionens ekonomiska konsekvenser

Försöket med privilegierad inkomst fortsätter sådant det är och i samma omfattning som för närvarande. Eftersom den ökning på ca 15 miljoner euro i utgifterna för utkomststödet som föranleds av försöket med privilegierad inkomst redan i det första skedet av försöket beaktats vid dimensioneringen av anslaget under moment 33.32.30, föranleder fortsättandet av försöket sådant det är och i oförändrad omfattning inga nya tilläggskostnader.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet och har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2005 och avses bli behandlad i samband med den.

6. Ikraftträdande

Giltighetstiden för den gällande lagen om försöket med privilegierad inkomst går ut den 31 mars 2005. För att försöket skall kunna fortsätta utan avbrott föreslås att lagen träder i kraft den 1 april 2005. Det föreslås dock att den föreslagna lagens 11 § 2 mom. 4 punkt tillämpas endast på sådant utkomststöd som beviljas före ingången av 2007.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om permanent och temporär ändring av lagen om utkomststöd

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen av den 30 december 1997 om utkomststöd (1412/1997) 11 § 2 mom. och 17 § 1 mom., av dessa lagrum 11 § 2 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 1294/2004 samt fogas till lagens 15 § ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom. som följer:

11 §

Inkomster som skall beaktas

Som inkomster beaktas dock inte

- 1) understöd och förvärvsinkomster som skall anses ringa,
- 2) regelbundna inkomster för ett barn under 18 år, till den del dessa inkomster är större än de utgifter som enligt 7 § skall beaktas för hans del,
- 3) inkomster till den del dessa motsvarar utgifter för arbetsresor och övriga av arbetet förorsakade utgifter,
- 4) minst 20 procent av förvärvsinkomsterna, dock högst 100 euro per månad,
- 5) moderskapsunderstöd enligt lagen om moderskapsunderstöd (477/1993), vårdbidrag till pensionstagare enligt folkpensionslagen (347/1956), handikappbidrag enligt lagen om handikappbidrag (124/1988) eller vårdbidrag för barn enligt lagen om vårdbidrag för barn (444/1969),
- 6) ersättning för uppehälle enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller lagen om offentlig arbetskraftsservice samt ersättning för uppehälle enligt 24 a § lagen om rehabiliteringspenning (611/1991), samt
- 7) sådana ersättningar och inkomster som avses i 8 §.

15 §

Tiden för vilken utkomststöd fastställs

En sådan förvärvsinkomst som inte var känd när beslutet om utkomststöd fattades kan i efterhand beaktas såsom inkomst, om utkomststöd söks under de två första kalendermånaderna som följer på beslutet och det inte kan anses oskäligt att beakta inkomsten. Då stödet beviljas skall den sökande under rättas om möjligheten att beakta inkomsten i fråga retroaktivt.

17 §

Skyldighet att lämna uppgifter och anmälningskyldighet

Den som ansöker om utkomststöd, en familjemedlem och den gentemot honom försörjningspliktige samt vid behov deras vårdnadshavare eller intressebevakare skall lämna organet alla tillgängliga nödvändiga uppgifter som inverkar på utkomststödet. På lämnandet av uppgifter tillämpas bestämmelserna i 11—13 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvård (812/2000).

----- Bestämmelserna i lagens 11 § 2 mom. 4
punkt tillämpas på utkomststöd som beviljas
Denna lag träder i kraft den 1 april 2005. för tiden före den 1 januari 2007.

Helsingfors den 14 september 2004

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Liisa Hyssälä*

Lag

om permanent och temporär ändring av lagen om utkomststöd

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen av den 30 december 1997 om utkomststöd (1412/1997) 11 § 2 mom. och 17 § 1 mom., av dessa lagrum 11 § 2 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 1294/2004 samt fogas till lagens 15 § ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Inkomster som skall beaktas

Som inkomster beaktas dock inte

- 1) understöd och förvärvsinkomster som skall anses ringa,
- 2) inkomster till den del dessa motsvarar utgifter för arbetsresor och övriga av arbetet förorsakade utgifter,
- 3) minst 20 procent av förvärvsinkomsterna, dock högst 100 euro per månad, (21.12.2001/1410)

3 punkten har ändrats temporärt genom L 1410/2001, som träder i kraft den 1.4.2002 och gäller till den 31.3.2005. Den tidigare formen lyder:

- 3) enligt kommunens prövning fastställd annan andel av förvärvs- eller företagari-inkomster än den som avses i 2 punkten, vilka kan anses främja understödstagarens möjligheter att klara sig på egen hand,
- 4) moderskapsunderstöd enligt lagen om moderskapsunderstöd (477/1993), vårdbidrag till pensionstagare enligt folkpensionslagen (347/1956), handikappbidrag enligt lagen om handikappbidrag (124/1988) eller vårdbidrag för barn enligt lagen om vårdbidrag för barn (444/1969),
- 4 a) ersättning för uppehälle enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller lagen

Som inkomster beaktas dock inte

- 1) understöd och förvärvsinkomster som skall anses ringa,
- 2) regelbundna inkomster för ett barn under 18 år, till den del dessa inkomster är större än de utgifter som enligt 7 § skall beaktas för hans del,
- 3) inkomster till den del dessa motsvarar utgifter för arbetsresor och övriga av arbetet förorsakade utgifter,
- 4) minst 20 procent av förvärvsinkomsterna, dock högst 100 euro per månad,

om offentlig arbetskraftsservice samt ersättning för uppehälle enligt 24 a § lagen om rehabiliteringspenning (611/1991), (30.12.2002/1294)

5) regelbundna inkomster för ett barn under 18 år, till den del dessa inkomster är större än de utgifter som enligt 7 § skall beaktas för hans del, samt

6) sådana ersättningar och inkomster som avses i 8 §.

5) *moderskapsunderstöd enligt lagen om moderskapsunderstöd (477/1993), vårdbidrag till pensionstagare enligt folkpensionslagen (347/1956), handikappbidrag enligt lagen om handikappbidrag (124/1988) eller vårdbidrag för barn enligt lagen om vårdbidrag för barn (444/1969).*

6) *ersättning för uppehälle enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller lagen om offentlig arbetskraftsservice samt ersättning för uppehälle enligt 24 a § lagen om rehabiliteringspenning (611/1991), samt*

7) *sådana ersättningar och inkomster som avses i 8 §.*

15 §

Tiden för vilken utkomststöd fastställs

En sådan förvärvsinkomst som inte var känd när beslutet om utkomststöd fattades kan i efterhand beaktas såsom inkomst, om utkomststöd söks under de två första kalendermånaderna som följer på beslutet och det inte kan anses oskäligt att beakta inkomsten. Då stödet beviljas skall den sökande underrättas om möjligheten att beakta inkomsten i fråga retroaktivt.

17 §

Skyldighet att lämna uppgifter och anmälningskyldighet

Den som ansöker om utkomststöd, en familjemedlem och den gentemot honom försörjningspliktige samt vid behov deras vårdnadshavare eller förmyndare skall lämna organet alla tillgängliga nödvändiga uppgifter som inverkar på utkomststödet. På lämnandet av uppgifter tillämpas dessutom bestämmelserna i 40 § 2—4 mom. socialvårdslagen.

17 §

Skyldighet att lämna uppgifter och anmälningskyldighet

Den som ansöker om utkomststöd, en familjemedlem och den gentemot honom försörjningspliktige samt vid behov deras vårdnadshavare eller intressebevakare skall lämna organet alla tillgängliga nödvändiga uppgifter som inverkar på utkomststödet. På lämnandet av uppgifter tillämpas bestämmelserna i 11—13 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvård

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

(812/2000).

*Denna lag träder i kraft den 1 april 2005.
Bestämmelserna i lagens 11 § 2 mom. 4
punkt tillämpas på utkomststöd som beviljas
för tiden före den 1 januari 2007.*